

ધોરણ : ૪

ગુજરાતી

પાઠ : ૩

રંખલાની બહેન છીપલી

સ્વ-એક્ષયાનપોશી સોલ્યુશન

(પ્રથમ સત્ર)

અધ્યયન નિષ્પત્તિ :

G401 શબ્દ અને વાક્યોનું સંકેતીકરણ કરી શકે છે.

G405 કથનાત્મક લખાણનું વાંચન-અર્થગ્રહણ કરે છે.

G406 માહિતીલક્ષી લખાણ લખી કરી શકે છે.

G407 વર્ણનાત્મક લેખન વાંચી શકે છે અને સમજી શકે છે.

G412 લેખિત અભિવ્યક્તિ કરી શકે છે.

G413 નામ ઓળખાવ્યા વિના વ્યાકરણના ઘટકો ઓળખે છે અને પ્રયોજે છે.

G415 નવા શબ્દોના અર્થની ધારણા કરે છે અને નવા શબ્દો બનાવે છે.

પ્રશ્ન ૧. ફકરાનું વાંચન કરો અને ક્રોસમાં આપેલ વિરામચિહ્નોનો ઉપયોગ કરી
ફકરો ફરીથી લખો.

[. (પૂર્ણ વિરામ) ||, (અલ્પવિરામ) || “ ” (બેવડા ! “ ” અવતરણચિહ્ન) !
(ઉદ્ગારચિહ્ન) || ? (પ્રશ્નાર્થચિહ્ન) || • (અનુસ્વાર)]

દિવ્યશના પ્રવેશતાં જ તેના મિત્રો તેની રાખડીઓ જોવા ખરીદવા ટોળે વળી
ગયા શાળામાં આવેલા વડ ફરતેના ઓટલે દિવ્યેશે બોક્સ ખોલીને બધા જોઈ
શકે તે રીતે રાખડીઓ ગોઠવી રાખડીઓ જોતાં જ દિયા બોલી અરે વાહ
કારેલાંના બીમાંથી બનાવેલી રાખડી મેં તો પહેલી જ વાર જોઈ ત્યાં જ રિયા
બોલી દિવ્યેશ આ રાખડી મારા માટે ને દિવ્યેશે હકારમાં માથું હલાવ્યું. મનોજ
બોલ્યો તને કેવી રીતે ખબર

► દિવ્યેશનાં પ્રવેશતાં જ તેના મિત્રો તેની રાખડીઓ જોવા, ખરીદવા ટેજે વળી ગયાં. શાળામાં આવેલા વડ ફરતેનાં ઓટલે દિવ્યેશે બોક્સ ખોલીને બધા જોઈ શકે તે રીતે રાખડીઓ ગોઠવી. રાખડીઓ જોતાં જ દિયા બોલી, અરે વાહ! કારેલાંના બીમાંથી બનાવેલી રાખડી? મેં તો પહેલી જ વાર જોઈ. ત્યાં જ રિયા, “બોલી દિવ્યેશ આ રાખડી મારા માટે ને!” દિવ્યેશે હકારમાં માથું હલાવ્યું. મનોજ બોલ્યો, “તને કેવી રીતે ખબર?”

પ્રશ્ન ૨ આપેલા શબ્દનો ઉપયોગ કરી તેમાં નવા શબ્દો ઉમેરી વાક્ય
બનાવો. બનાવેલ વાક્યમાં આપેલ શબ્દ સિવાય ક્યા કયા
શબ્દો ઉમેર્યા તે લખો.

ઉદાહરણ (૧) ઋતુ : પિનાકિનીને બધી ઋતુઓમાંથી ગુલાબી ઠંડી
પ્રસરાવતો શિયાળો જ વહાલો.

નવા / ઉમેરેલ : પિનાકિની, ગુલાબી, ઠંડી, પ્રસરાવવું, શિયાળો,
વહાલો.

૨. ઝૂંપડી : ગામમાં પાદરે એક ઝૂંપડીમાં માજુ રહેતા હતા.

નવા શબ્દો : ગામ, પાદર, એક, માજુ, રહેતા

૩. પરચુરણા : મે બજારમાંથી પરચુરણાની ખરીદી કરી.

નવા શબ્દો : બજાર, ખરીદી

૪. બોક્સ : રીયાએ તેના બધા રમકડાં અને બધી વસ્તુ બોક્સમાં ભરી.

નવા શબ્દો : રીયા, રમકડાં, વસ્તુ, બધી, ભરી

૫. વિધિવત્ : શાળા છોડ્યા પછી તને વિધિવત્ ઘેતીકામ શરૂ કર્યું.

નવા શબ્દો : શાળા, છોડ્યા, ઘેતીકામ, શરૂ

૬. મધુર : વનવગડામાં શાંત વાતાવરણમાં કોયલનો મધુર અવાજ
સાંભળવો ખૂબ જ ગમે છે.

નવા શબ્દો : વનવગડા, વાતાવરણ, કોયલ, અવાજ, સાંભળવો, ગમે

પ્રશ્ન ૩ દિવ્યેશ તમારો મિત્ર છે. તમે તેનો પરિચય તમારાં માતા-
પિતાને કેવી રીતે કરાવશો? દસેક વાક્યમાં લખો.

- આ મારો મિત્ર દિવ્યેશ છે. તે મારી સાથે મારી શાળામાં જ ભણે છે.
તેને હાથવણાટની બધી વસ્તુઓ બનાવવાનું ખૂબ જ ગમે છે. તેથી ત
હેઠાં કંઈક નવું - નવું બનાવતો રહે છે. તે ભણવામાં પણ ઘણો જ
હોશિયાર છે. તે જાતજાતની વસ્તુઓ બનાવી શાળામાં લાવે છે. જ
શાળામાં બાળકો ખરીદે છે, તે તેના પિતાને એતીકામમાં પણ મદદ કરે
છે, દિવ્યેશ મહેનતુ અને પ્રયત્નશીલ છે, દિવ્યેશ ઘણીવાર તેના
પિતાને ચાની લારીએ પણ મદદ કરતો.

પ્રશ્ન ૪ આપેલ ચિત્રો પરથી પાંચ પ્રશ્નો બનાવો.

- આપેલાં બંને ચિત્રો ક્યાં તહેવારના છે?
- લારીવાળા ભાઈ શું વેંચે છે?
- પહેલા ચિત્રમાં બાળકો ક્યાં છે?
- બંને ચિત્રમાં બાળકો શું કરી રહ્યા છે?
- બીજા ચિત્રમાં બાળકો ક્યાં છે?

પ્રશ્ન ૫ દીવાસળી અથવા કુલ્કની સળીઓ અને દોરા અથવા સૂતળી અને ગુંડરનો ઉપયોગ કરી આપેલ ચોરસમાં ઘર બનાવો.

તે ઘર કેવી રીતે બનાવ્યું તેનું વર્ણન તમારા શબ્દોમાં લખો.

- સૌ પ્રથમ મે એક કાગળ પર ઘર દોર્યું. પછી તે દોરેલાં ઘર પર દીવાસળીની સળીઓ ગુંડરની મદદથી ચોંટાડી. ત્યારબાદ મે તે દીવાસળી ઉપર સ્કેચપેનથી કલર કરી દીધો. હવે તૈયાર શવેલું ઘર ખૂબ જ સુંદર દેખાય છે.

પ્રશ્ન ૬ આપેલ શબ્દોનો ઉપયોગ કરી એક ફકરો લખો. તે ફકરાને “સ” અને “શ” પરથી શીર્ષક આપો.

[સુંદર, સરોવર, આકાશ, શીતળ, અતિશય, સાંજે, સંધ્યાટાણે, પ્રકાશ, શાંત, પાસે, સારસ, સંપ]

શીર્ષક : સરોવરની શીતળતા

➤ સરસપૂર નામનું એક સુંદર ગામ હતું. ગામમાં એક રમણીય સુંદર સરોવર હતું. રાતના સમયે જ્યારે આકાશમાં ચાંદામામાનો પ્રકાશ દેખાતો ત્યારે સરોવરનું શીતળ પાણી જોવાનો અને સરોવર કંઠે બેસવાનો ખૂબ આનंદ આવતો.

એક સાંજે જ્યારે અતિશય ઠંડી હતી ત્યારે હું સરોવર કાંઠે બેઠો હતો.
ત્યાં મે સારસને જોયા તેમનામાં ઘણો સંપ હતો. સંધ્યાટાણે
સરોવરના શાંત પાણી પાસે બેસી તેની મજા માણવામાં પણ કઈ
અલગ જ મજા છે.

પ્રશ્ન : ૭ પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

૧. દિવ્યેશ નવરાશના સમયે શું-શું કરતો હતો?

➤ દિવ્યેશ નવરાશના સમયે તેના પિતાની ચાની લારી પર વાંસણ માંજવા, ચા આપવી, કુલ્કી વેચવી વગેરે જેવા કામો કરતો.

૨. દિવ્યેશે બનાવેલી રાખડીઓનાં નામ લખો.

➤ કારેલાં રાખડી, લાકડાની રાખડી, સૂતરની રાખડી, ઘૂઘરાની રાખડી, મેઘધનુષ રાખડી, ફૂલની રાખડી વગેરે રાખડીઓ દિવ્યેશે બનાવેલી છે.

3. દિવ્યેશ નકામી લાગતી વસ્તુઓમાંથી શું-શું બનાવતો હતો?

► દિવ્યેશ છીપલામાંથી હાર, બુટી ઝંઝર બનાવતો. તૂટેલી બંગાડીઓ તોરણ, કુલ્કની પદ્ધીઓમાં અને થી વિમાન, ઘર, હોડી વગેરે બનાવતો હતો.

4. તમે નકામી લાગતી વસ્તુઓમાંથી શું-શું બનાવી શકો તે, લખો.

► અમે ફાટેલા પતંગના કાગળમાંથી ફૂલ, સાદા કાગળમાથી પાકીટ, તલવાર, હોડી વગેરે બનાવી શકીએ છીએ.

૫. તમે નવરાશના સમયે શું-શું કરો છો?

➤ હું નવરાશના સમયે વાત્તીનાં પુસ્તકો વાંચું છું, મિત્રો સાથે ડિકેટ રમું છું. ઘરમાં પરિવાર સાથે ટીવી જગ્યા જગ્યા છું.

૬. તમારે રાખડીઓનાં નામ આપવા હોય તો કેવા નામ આપો?

➤ લાલ રાખડી, કાર્ટ્ટન રાખડી, લાઇટવાળી રાખડી વગેરે નામ આપી શકાય.

૭. તમે તમારા કોઈ પણ મિત્રો માટે કેવી રાખડી બનાવશો? શા માટે?

➤ હું મારા મિત્રો માટે ઉનમાંથી બનતી રાખડી(ગોટો), મોતીની રાખડી અને છીપલાની રાખડી બનાવીશ કારણ કે મારા મિત્રોને આ વસ્તુઓ ખૂબ જ ગમે છે.

૮. રક્ષાબંધનનાં દિવસે બધાને રાખડી બાંધતા જોઈ દિવ્યેશની આંખોમાં આંસુ કેમ આવી ગયા?

➤ દિવ્યેશની બહેન ઢીંગલી થોડા સમય પહેલાં જ બીમારીમાં સપદાઇને દુનિયા છોડીને ચાલી ગઈ હતી. તેની યાદ આવતાં દિવ્યેશની આખમાં આંસુ આવી ગયા.

પ્રશ્ન ૮ ‘અ’ માંથી વસ્તુઓને તેની સાથે સંબંધિત ‘બ’ ના વાક્ય સાથે જોડો તને સંબંધિત તહેવારનું નામ લખો.

“અ”

૧. પતંગા, દોરા, તલનાં લાડુ

૨. રેશમની દોરી

“બ”

પ

તહેવારનું નામ
૧. મારી મમ્મીએ કેસુડાને પીસી

રંગ બનાવ્યો.

હોળી

૨. સેજલ પોતાની સખીએ સાથે
નવેનવ દિવસ ગરબા રમવા જતી.

દ

નવરાત્રિ

૩. રંગ, કપૂર, ફુલો

૧

૩. સેરેના પ્રાર્થના કરવા માટે ચર્ચમાં ગઈ.

કિસમસ

૪. માટલી, દીવો, માની આરતી

૨

૪. રફીકે નમાજ પઢી રોજો રાખ્યો.

રમાણ

૫. કિસમસ ટ્રી, કેક

૩

૫. અમે મિત્રોએ ભેગા મળી સૌ પ્રથમ કિન્ના
બાંધવાનું કામ કર્યું.

ઉત્તરાયણ

૬. રોજા, ચાંદ, ઘીર

૪

૬. રક્ષાબંધનનાં દિવસે મારી બહેન મારા હાથે
રેશમની દોરી બાંધી

રક્ષાબંધન

પ્રક્ષે ૯

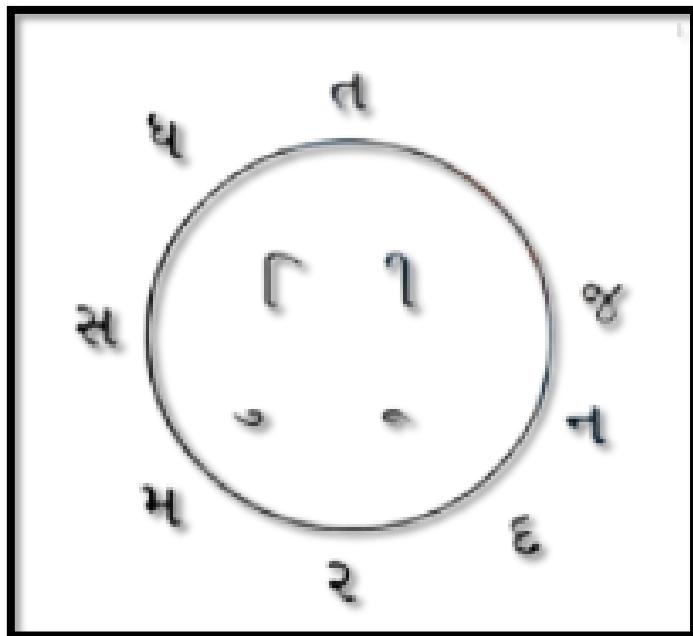
ଉડ અદીઠ રોજ અકળની ચુંદડી,
આજ એને ઉડી જતી ખાળવી જુ રે;
ઉડો જલીને એનો જોવું આકાશમાં,
જોવું છ કોણ એનો સાળવી જુ રે !

અકળની ચુંદડીને ઉડતી જોઈ તેના બનાવનારને મળવાની બાળકોને
ઈચ્છા થાય છે તેમ જો તમને પતંગની સાથે ઉડવા મળે તો તમે ક્યાં
જશો અને કોને મળશો ?

► મને જો પતંગ સાથે ઉડવા મળે તો મારે પરિઓનાં દેશમાં જવું છે.
અને પરીઓને મળવું છે.

પ્રશ્ન ૧૦ ગોળમાં આપેલાં ચિહ્નોની મદદથી આપેલ મૂળાક્ષરનો
ઉપયોગ કરી શબ્દ બનાવો.

ઉદાહરણ : ત + રી + ર = તીર

મ + ઝ + ઝ = મુજ

સ + રૂ + ર = સૂર

ધ + રાં + ત = ધરતી

સ + રી + મ = સીમ

મ + રી + ર = મીર

દ + એ + ન = દિન

પ્રશ્ન ૧૧. ફકરાનું વાચન કરી કીડી જેવા ઝીણા જીણા અક્ષરે લખો.

ઉત્તરાયણ આવી સૌ રાજુ રાજુ. હું ને મારા મિત્રો રંગબેરંગી પતંગો ખરીદવા નીકળી પડ્યા. કોઈએ લાલ લીધી તો કોઈએ પીળી, કોઈએ વાદળી, લીલી તો કોઈને કેસરી પ્રિય. મારા મિત્ર નીલને તો કચકડા વાળી જ ગમે. ખંભાતી, સુરતી, ચીલ, ચાંદેદાર, આંખેદાર, શેસિયો, ફૂદુ એમ જત જતનીને ભાત-ભાતની પતંગોનો ઢગ લઈ હું પહોંચ્યો પખા પાસે, કિજા તો પખા જ બાંધે. આપણાને એમાં બિલકુલ રસ ન પડે. હું પતંગ-દોરાની તૈયારીમાં અને મમ્મી તલના લાડુ, ચીકી, ગુલાબજાંબુ ને ખજૂરપાક બનાવવામાં તલ્લીન, મારી પસંદગીના મમરાના લાડુ તો ક્યારેય ના ભૂલે. સૌ પોતપોતાની તૈયારીમાં વ્યસ્ત. ક્યારેક તો થાય કે હું એકલો જ આખા આકાશને પતંગોથી રંગી ન દઉં!

➤ ઉત્તરાયણ આવી સૌ રાજુ રાજુ. હું ને મારા ભિત્રો રંગબેરંગી પતંગો ખરીદવા નીકળી પડ્યા. કોઈએ લાલ લીધી તો
કોઈએ પીળી, કોઈએ વાદળી, લીલી તો કોઈને કેસરી પ્રિય. મારા ભિત્ર નીલને તો કચકડા વાળી જ ગમે. ખંભાતી,
સુરતી, ચીલ, ચાંદેદાર, અંખેદાર, થેસિયો, ફૂદુ એમ જાત જાતનીને ભાત-ભાતની પતંગોનો ઢગ લઈ હું પહોંચ્યો પણ
પાસે, કિન્ના તો પણ જ બાંધે. આપણને એમાં બિલકુલ રસ ન પડે. હું પતંગ-દોરાની તૈયારીમાં અને મમ્મી તલના લાડ,
ચીકી, ગુલાબજંબુ ને ખજૂરપાક બનાવવામાં તલ્લીન, મારી પસંદગીના મમરાના લાડ તો ક્યારેય ના ભૂલે. સૌ
પોતપોતાની તૈયારીમાં વ્યસ્ત. ક્યારેક તો થાય કે હું એકલો જ આખા આકાશને પતંગોથી રંગી ન દઉં!

Thanks

For watching